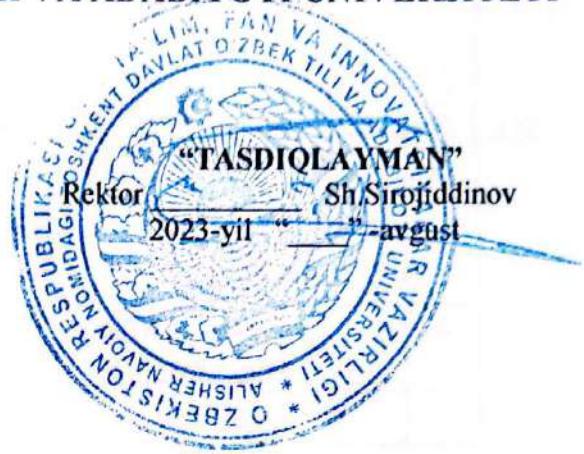

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI
TOSHKENT DAVLAT O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI**

ASLIYAT VA TABDIL MUAMMOLARI

fanining o'quv dasturi (sillabus)

Bilim sohasi: 200000 – San'at va gumanitar fanlar

Ta'lif sohasi: 230000 – Tillar

Magistratura mutaxassisligi: 70230301 – Matnshunoslik va adabiy manbashunoslik (qishki qabul)

Fan/modul kodı ATM 105	Fan/modul turi majbütiy	Ta'lim tili o'zbek	Ishlab chiqilgan o'quv yili 2023/2024						
Har bir semestrdağı modulning nomi	ECTS - Kreditlar	O'quv mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)					
		Haftalik dars soatlari							
		Jami:							
		ma'ruza	seminar	amaliy					
				laboratoriya					
Asliyat va tadbil muammolari	5	4	60	30	0	30	0	90	150
Jami:	5	4	60	30	0	30	0	90	150

adabiy manbalarning tarixiy ildizlari va namunalarini matnshunoslik masalalari bilan aloqadorlikda o'rganish ko'nikmalariga ega bo'lishi;
– matnlarning asli nusxalarini va tabdi qilingan variantlarini farqlash bo'yicha Sharq va jahon adabiyoti kontekstida qarash lozimligini uqtirish, egallangan bilim va malakanı umumma naviyatini rivojanitirish yo'lida amaliyoga tatabiq etish malakasiga ega bo'lishi lozim.

3. O'QUV FANI O'QITILISHI BO'YICHA USLUBIY KO'RSATMALAR

- ma'nuzalar;
- amaliy mashg'ulotlar;
- fan doirasida turli mavzular taqdimoti;
- individual va janroaviy loyiylar;

4. TALABALAR KREDITLARNI OLISH TARTIBI

Talabalarning bilimini baholash va kreditlarni to'plash jarayoni O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirining 2018-yil 9-avgustidagi 19-2018-sон buyrug'i bilan tasdiqlangan "Oliy ta'lim muassasalarida talabalar bilimini nazorat qilish va baholash tizimi to'grisida"gi Nizom talablari asosida belgilanadi.

1. Nazoratlarni amalga oshirish tartibi.

Oraliq nazorat: O'tilgan mavzular asosida eg'zaki shakilda o'tkaziladi.
Yakuniy nazorat: Semestr davomida o'tilgan mavzular bo'yicha yozma shakilda o'tkaziladi.

Izoh: Oraliq nazorat turi har bir fan bo'yicha fanning xususiyatidan kelib chiqqan holda 2 martugacha o'rkarilishi mungkin.

Talabani oraliq nazorat turi bo'yicha baholashda, uning o'quv mashg'ulotlari davomida olgan baholari inobaga olinadi.

Nazoratlarning o'rkarilishi mustakbari mayyun o'quv yilida tasdiqlangan o'quv jarayoni jachkali asosida tashkil etiladi.

2. FANNI O'QITISH NATIJALARI VA SHAKLLANADIGAN KASBIY

KOMPETENSIYALAR

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:
– asliyat va tabdiil tushunchasining nazariy masalalari yuzasidan magistrantlarda analitik mushohada va muhim xulosalar chiqara olish haqidagi biliniga ega bo'lishi;
– mavjud matnlarni tarixiylik nuqqa nazaridan tahlil va tadqiq etish, terun ilmiy-nazary xulosha va yechimlarga kelish, adabiyotimiz tarixida yaratilgan

mushohada yuritadi, olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning mohiyatini tushunadi, bildidi, ifodatly oladi, aytil beradi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda – 5 (5'a) baho;
– talaba mustaqil xulosha va qaror qabul qiladi, ijodiy filkray oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning mohiyatini tushunadi, bildidi, ifodatly oladi, aytil beradi hamda fan deb topilganda – 4 (yaxshi) baho;

- talaba oлган bilimini analda q'llay oladi, fanning mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, ayтиб beradi hamda fan bo'yicha tasavvurga eга deb topilganda – 3 (qoniqarli) baho;
- talaba fan dasturini o'zlashtirмаган, fanning mohiyatini tushunmaydi hamda fan bo'yicha tasavvurga eга emas deb topilganda – 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

5. O'QUV MASHG'ULOTLARI VA MUSTAQIL TA'LIM QISMI

3-SEMESTR

Nº	Ma'ruba mavzulari	Qisqacha tavsifi (kallit so'zlar)	Soatlar hajmi
1-bob (modul) mavzusi			
1	Imlo transformatsiyasi qoidalari	Yozuvlar tarixi. Arab alifbosining o'ziga xos xususiyatlari. Eski o'zbek yozuv tabiat. Yozuvni o'qish va o'qish malakasidagi nozik farqlari. Transliteratsiya. Muallif huquqi. Matshunos burchi. Ma'naviy meros ajoddalaridan omonat sifatida	2
2	Tabdilda o'zlashma so'zlar imlosi	Arabiy va forsiy izofalar imlosi. So'z o'zlashuvida "dominantlik" tushunchasi. Milliy til huquqlari. Shakilda har xillik sabablari va ularning oqibatlari.	2
3	Matn tasarrufida matnshunosning o'mni	Transkripsiya o'rinnlari Matn tahqiqi va muhaqqiq. Matn tabiatini anglash birlanchi shart. Muallif konsepsiyasining belgiovchi xususiyati. Matshunosda aniqlik manzif. Matn tabdiliga izohlar majmui. Tabdil va ilmiy-tanqidiy matn	2

		munesabati	
2-bob (modul) mavzusi			
4	Astiyat va tabdil qonuniyatlarda istisnoli holatlar	Qo'yozmada badxatlik Poygirardagi Sahifalardagи buziilishi. Uzli o'rinnlarni tabdil variantida aks ettrish usullari. Taqdim va xotinimada tabdil jarayoniga izohlar.	4
5	Navoiy asarlari tabdili muammolari	Navoiy asarlari qo'yozma va toshbosma nusxalarining o'zano qiyosi. Ilmiy-tanqidiy matnni tayyorlash jarayonidagi o'zgarishlar. Navoiy asarlari nashrlari tariki. Akademik nashr xususiyati. Ilmiy ko'satikchilar majmuiga qo'yiladigan tabablari. Navoiy matni tabdiliga ilovalar	2
6	Mumtoz matnlarni o'rganish tizimi: lug'at, hissoni tabdil, shahr (matn orti ma'nosi)	Nazmiy matnni tushunish va tushuntirish ilmi. Notanish so'zlar lug'ati. So'zlarning tillar bo'yicha klassifikatsiyasi. Har misralararo bog'liqliklar. Mumtoz matning bugungi tilagi ifodasi. "Muallif nima demoqchi" degan savolga mustaqil javob variantlari	4
7	Matnni anglashida yozuv malakasining o'mni	Nasta'liq xat turining o'ziga xos xususiyatlari. Eski o'zbek yozuvida unlarning ifodalanishi. Matndagi arabiy va forsiy so'zlar imlosidagi xilmak xilliklar. Manga bevosita va bilvosita alogasi bor izohlar	2
3-bob (modul) mavzusi			
8	"So'z xususida so'z" kitobida astiyat va tabdil muammolaring yoritilishi	Mumtoz matn va so'zga munosabat. Ma'no talqinida so'zni tanish malakasi. So'zning lug'avyi va istilohiy ma'nolari. O'zlashma so'zlanming ko'chma	4

		ma'nolarini bilishning ahamiyati.
Matni anglashga kompleks yondashuv.	Matni anglashga kompleks yondashuv.	Matni anglashga kompleks yondashuv.
Eski o'zbek yozuvidagi manbalarni o'rganishda "Navoiy asarlar iug'ati"ning ahamiyati	Lug'atda qo'llangan qisqartmalar izohi. Lug'at tuzilishi. Qadimgi turkiy so'zlar imlosi. Lug'at maqolalar tasnifi. Lug'atda ko'p ma'noli so'zlar izohi. XI-XIX asrlar yozma adabiy matnlari tushunish uchun muhim manba	Lug'atda qo'llangan qisqartmalar izohi. Lug'at tuzilishi. Qadimgi turkiy so'zlar imlosi. Lug'at maqolalar tasnifi. Lug'atda ko'p ma'noli so'zlar izohi. XI-XIX asrlar yozma adabiy matnlari tushunish uchun muhim manba
"Nazmul javohir" asari ilmiy-tanqidiy matni muammolari	"Nazmul javohir" asari tabdili. Ilmiy-tanqidiy matn xususiyatlari. To'g'ri o'qish va uqish masalasi. Ilmiy ko'rsatkichlari ilmiy asosda berish tartibi.	"Nazmul javohir" asari tabdili. Ilmiy-tanqidiy matn xususiyatlari. To'g'ri o'qish va uqish masalasi. Ilmiy ko'rsatkichlari ilmiy asosda berish tartibi.
Jami:	30 s.	Jami:

2. Amaliy mashg'ulotlar
 "Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar" o'quv fanning mohiyati va nazariy mavzulariga mos ravishda amaliy, seminar va laboratoriya mashg'ulotlarining mavzulari, ushbu mashg'ulotlarni o'tkazish shakllari, unda qo'llanishi tavsiya etiladigan texnologiyalar, usullar, vositalar zarur hollarda muhokama etiladigan mavzular, masalalar, laboratoriya ishlarining mazmuni, maqadi hamda fan mohiyatidan kelib chiqadigan boshqa ma'lumotlar yoritildi. Shuningdek, kurs loyihasi va kurs ishlari, ijodiy ishlar mohiyati, mazmuni, maqsadi, mavzulari ularni bajarish shakllari hamda fan mohiyatidan kelib chiqadigan boshqa ma'lumotlar yoritildi. Shu bilan birga ushbu qisnda o'quv va ishlab chiqarish analoyotlarining maqsadi, vazifasi, shakli, mazmuni, amaliyot jarayonida ta'mim oluvchilar tomonidan tayyorlanishi zarur bo'lgan yakuniy ishlar shakli yuzasidan qisqa uslubiy ko'rsatmalar beriladi.

2	"Mahabbubul qulub"ning qo'yozma nusxalaridan bir bo'limni tabdil qilish	Navoiy asarlari qo'yozma va toshbosma nusxalarining o'zaro qiyosi. Ilmiy-tanqidiy matnni taylorlash tayorlash jarayonidagi o'zgarishlar. Navoiy asarlari nashrlari tarixi. Akademik nashr xususiyati. Ilmiy ko'rsatkichlar majmuiga qo'yiladigan tabrlar.
3	"Holoti Sayyid Hasan Ardashev" asariga ilmiy ko'rsatkichlar majmuuni tuzish	Qo'yozmada husnixat va badxatlik xususiyatlari. Poygirillardagi Sahifalarlardagi ketma-ketlikning buzzilishi. Urzli o'rinnlarni tabdil variantida aks etirish usullari. Taqdim va xotimada tabdil jarayoniga izohlar
4	Navoiy g'azallarini asliyadan o'qish	Ilmiy-tanqidiy matnni taylorlash jarayonidagi o'zgarishlar. Navoiy asarlari nashrlari tarixi. Akademik nashr xususiyati. Ilmiy ko'rsatkichlar majmuiga qo'yiladigan tabrlar. Navoiy matni tabdiliga ikovalar
5	Qo'yozma va toshbosma kitoblarga umumiy obzor	Eski o'zbek yozuvida unilarning ifodalanishi. Matndagi arabiy va forsiv so'zlar imlosidagi xilma-xilliklar. Matnga bevosita va bilvosita aloqasi bor izohlar
6	"Alisher Navoiy. Manbalarning qiyosiy-tipologik, tekstologik tahilii" (Sh.Sirojiddinov. Akademnashr, 2011) kitobida man tadqiqi bilan bog'iq masalalar tahili	Mumtoz matn va so'zga munosabat. Ma'no talqinida so'zni tanish malakasi. So'zning lug'aviy va istilohiy ma'nolari. O'zlashma so'zlarining ko'chma ma'nolarini bilishning ahamiyati. Matni anglashga kompleks yondashuv
7	Rahmonov V. "Matn haqiqati" (O'zbekiston adabiyoti va san'ati, 2010, 30 iyul) maqolasi tahili	Matn tadqiqi va muhaqqiq Matn tabiatini anglash biranchi shart. Mualif konsepsiyaning belgilovchi Matshunosda aniqlik manfig'i. Mat tabdiliga izohlar majmui. Tabdil va ilmiy-tanqidiy matn

				munesabati
8	Axlyat va tabdi'l munnovalariga tug'ishlangan maqolalar tabdi'l Muallif konsepsiyaining belgilovchi xususiyati.	Matn tabqiqi va muhaqqiq. Matn tabdi'lning birlamchi shart. Matnshunosda aniqlik mantig'i. Matn tabdi'liga izohlar majmui. Tabdi'l va ilmiy-tanqidiy matn munesabati	2	
9	Matnshuneslik yo'nalishidagi dissertatsiyalarda matn tabqiqi mesalesi	Arabiyl va forsiy izofalar imlosi. So'z o'zlashuvida "dominantlik" tushunchasi. Milliy til huquqlari. Shaklda har xillik sababları va ularning. Transkripsiya o'rinnlari	2	
10	"Sabotul ojizin" ga tuzilgan ilmiy ko'resatkichiylar tizimi	Mumtoz matn va so'zga munesabat. Ma'no talqinida so'zni tamish malakasi. So'zning lug'avri va istlohiy ma'nolari. O'zlashma so'zlarining ko'chma ma'nolarini bilsilning ahamiyati. Matnini anglashga kompleks yondashuv	2	
11	Matnning anglashda lug'at ilmining ahamiyati	Matn tabqiqi va muhaqqiq. Matn tabiatini anglash birlamchi shart. Muallif konsepsiya sinning belgilovchi xususiyati. Matnshunosda aniqlik mantig'i. Matn tabdi'liga izohlar majmui. Tabdi'l va ilmiy-tanqidiy matn munesabati	2	
12	Tabdil jarayonida nashr variantlarining o'mni	Arabiyl va forsiy izofalar imlosi. So'z o'zlashuvida "dominantlik" tushunchasi. Milliy til huquqlari. Shaklda har xillik sababları va ularning. Transkripsiya o'rinnlari	2	
13	Tabdilda izoh va matn sharhi kategoriyasi	Qo'lyozmada husnixat va badaxlik xususiyatlari. Poygillardagi xatolar. Sahifalardagi ketma-kelting buzilishi. Uzri o'rinnlarni tabdi'l variantida aks etirish usullari. Taqdim va xotinimada tabdi'l	2	

3. Bob (modul) mavzusi

5. Mustaqil ta'lim ishlari

"Mustaqil ta'lim va mustaqil masb'ulotlar" qismida mustaqil ta'limning
shakli va mazmuni, mustaqil ishlari mo'ljallangan mavzular va topshiriqlari,
mustaqil masb'ulotlar jarayonida ta'lim oluvchilar tomonidan tayyorlanishi zatur
bo'lgan ishlari referat, esse, mustaqil (ijodiy) ishl, muammeli ma'riza va boshqalar
kehriladi,

Nº	Mustaqil ta'lim mavzulari	O'quv masb'ulot tarbi nomi	Qisqacha tafsif (kalit so'zlar)	Saatlar hajmi
1	"O'qish kitobi" (L.Nailov, "O'qituvchi", 1994) aksarining harflar qismining aksiy xususiyatlarini tasniflash	1-Bob (modul) mavzusi	mustaqil izofalar imlosi. So'z o'zlashuvida "dominantlik" tushunchasi.	10
2	Habibulloh Solih, «Alifba, Mustaqil o'rganuvchilar uchun», kitobi tabibili, diniy	mustaqil o'rinnlari	So'z o'zlashuvida "dominantlik"	10

	oqimlarga oid qismini o'rganish va konsektlashtirish	Milly til huquqlari. Shaklda har xillik sababları va ularning oqibatlari. Transkripsiya o'rinnari	Poygirlandagi xatolar. Sahifalaragi ketma-ketlikning buzilishi. Uzli o'rinnarni tabdil variantida aks ettirish usullari. Taqdim va xotimada tabdil jarayoniga izohlar
3	"Husnixat" ("Nasaf", 2010) kitobining strukturasini jadval yordamida izohlash	mustaqil	Yozuvlar tarixi. Arab alifbosining o'ziga xos xususiyatlari. Eski o'zbek yozuvni tabiatini. Yozuvni o'qish va o'qish malakasidagi nozik farqlar. Transliteratsiya. Muallif huquqi. Matnshunos burchi. Ma'naviy meros ajoddlardan omonat sifatida
	2-bob (modul) mavzusi	mustaqil	Matn tabiqi va muhaqqiq. Matn tabiatini anglash birlamchi shart. Muallif konsepsiyaning belgilovchi xususiyati. Matnshunosda aniqlik nantiq'i. Matn tabdiliga izohlar majmui. Tabdil va ilmiy-tanqidiy matn munosabati
4	"Hayratul abror" dostonini ilmiy-tanqidiy matndan o'qish	10	

	3-bob (modul) mavzusi	mustaqil	Mumtoz matn va so'zga munosabat. Ma'no talqinida so'zni tamish malakasi. So'zning lug'aviy va istilohiy ma'nolari. O'zlashma so'zlarning ko'chma ma'nolarni bilishning ahamiyati. Matnni anglashga
8	Navoiyning muammo janrida ketirilgan baytlarini aslyiyada yozish va muammoni yechish	mustaqil	
5	"Nasoyimul muhabbat" ilmiy-tanqidiy matnidagi izohlar	mustaqil	Qo'lyozmada husnixat va badxalilik xususiyatlari.

9	Transliteratsiyaning muhim jihatlari	mustaqil	kompleks yondashuv	Qo'shimcha adabiyotlar:
10	O'xshash harflarni faqlash iqtidori	mustaqil	Lug'atda qo'llangan qissqartmalar izohi. Lug'at tuzilishi. Qadimgi turkiy so'zlar imlosi. Lug'at maqolalar tasnifi. Lug'atda ko'p ma'noli so'zlar izohi. XI-XIX asrlar yozma adaptib matnlarni tushunish uchun muhim manba	1. Shamsiyev P. O'zbek matnshunosligiga oid tadqiqotlar. – T.: Fan, 1986. – 163 b. 2. Adabiyotshunoslik lug'ati (D.Quronov va boshqa). – T.: Akademnashr, 2010. – 398 b. 3. A.Madrainov, G.Fuzailova. Manbashunoslik. – T.: Fan, 2007. – 295 s. 4. A.Murodov. O'rta Osiyo xatolik san'ati tarixidan. – T.: Fan, 1971. – 198 b. 5. A.Rustamov. So'z xususida so'z. – T.: Yosh gvardiya, 1987. – 156 b. 6. A.Rustamiy. Adiblar odobidan adaplar. – T.: Ma'naviyat, 2003. – 110 b. 7. B.Hasanov. Alisher Navoiyning "Sab'at abhur" lug'ati. – T.: Fan, 1981. – 102 b. 8. V.Rahmonov. Muntoz so'z sehri. T.: O'zbekiston, 2015, 440 b. 9. D.S.Lixachev. Tekstologiya. Na materiale russkoy literaturi X-XVII v.v. M.-L.: Akademii Nauk SSSR, 1962. – 602 s. 10. M.Hakimov. Sharq manbashunosligi lug'ati. – T.: Davpress.NMU, 2013. – 496 b. 11. Navoiy asarlari lug'ati (tuzuvchilar: P. Shamsiev, S.Ibrohimov). – T.: G'afur G'ulom nomidagi adabiyot va san'at nashriyoti, 1972. – 782 b. 12. Navoiy dastxati. (Navodir un-nihoyal). Nashinga tayyorlovchi, so'zboshi mualif S. G'aniyeva. – T.: Fan, 1991. – 300 b. 13. Pravila podgotovki k izdaniyu pamyatnikov literatury Vostoka.–M.: IWL, 1959.–28 s. 14. P.Shamsiyev. O'zbek matnshunosligiga oid tadqiqotlar. – T.: Fan, 1986. – 163 b. 15. R.Zohidov. Sabotul ojizin – ilmiy-adabiy manba. –T.:Muhamarr, 2012. – 83 b. 16. "Ravoyihur rayhon" /"Sabotul ojizin" shaxhi, shorih R.Zohid. T.: "SHARQ", 2021, 478 b. 17. E.V. Sevortyan. Etimologicheskiy slovar tyurkskix yazykov. "Nauka", M.:1974, S.136-137.
			Jami:	90.

6. O'QUV ADABIYOTLARI VA AXBOROT MANBALARI

Asosiy adabiyotlar:

1. T.Zufarov. Xat ta'limi. –T.: Meriyus, 2010. –275 b.
2. Q.Sodiqov. Manbashunoslik va matnshunoslik asoslari. TDShI, 2017, 221 b.
3. H.Jamolxonov, Q.Sapayev. Imlo muammolari //o'quv qo'llamma,T.: 2007, 191 b.)

nashriyoti, 1962.– 38 b.

Axborot manbalari

1. www.ziyonet.uz
2. www.edu.uz
3. Omilyanchuk S.P.Tekstologiya. <https://dic.academic.ru/dic.nsf/politology/www.ziyo.uz>

7. O'QUV DASTURI HAQIDA MA'LUMOT

O'quv dasturi Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 202__ yil “___” “___” dagi “___” -sonli bayoni bilan tasdiqlangan.

“Matnshunoslik va adabiy manbashunoslik” kafedrasi mudiri, f.f.d., dotsent

R.Zohidov _____ (*imzo*)

Tuzuvchi:

M.Abdulxayrov _____ (*imzo*)

“Matnshunoslik va adabiy manbashunoslik” o'qituvchisi, f.f.d., dotsent

Taqrizchilar:

A.O'razboyev _____ (*imzo*)

UrDU, “O'zbek tilshunosligi” kafedrasi dotsenti, filologiya fanlari doktori;

Qurbanova S _____ (*imzo*)

UrDU Adabiyotshunoslik kafedrasi dotsenti, f.f.n.